

I *Filosofisk tidskrift* försvarar Gunnar Andersson (2010) ett kriterium för när det är rationellt att tro en sak: (KR) Det är förnuftigt att tro att P (vid tidpunkten t) om och endast om P är den hypotes som (vid tidpunkt t) bäst har stått emot sträng kritik. Jag (2010) har tidigare kritiserat detta kriterium för att vara både ohållbart och onödigt.

En av mina kritiska synpunkter var att eftersom KR skall kombineras med en allmänt fallalistisk syn på kunskap så hamnar man i det schizofrena tillståndet att det är rationellt att både tro och vara skeptisk. I sitt svar försäkrar Andersson oss om att det visst går utmärkt att både rationellt tro på P och att förhålla sig skeptisk till P. ”Ofta säger vi att vi inte vet något säkert, men att vi tror att något förhåller sig på ett visst sätt, att vi med nuvarande information håller en viss uppfattning för sann.” Javisst, så kan vi kanske säga. Men i så fall skulle vi använda begreppen ”tro” och ”försanthållande” på ett lite märkligt sätt tycker jag. Tolkar vi det bokstavligen så skulle jag vilja hävda att det inte är särskilt förnuftigt att hålla något för sant som man också är skeptisk till.

Kanske kan det låta som en strid om påvens skägg, men om vi skall ta KR på allvar så blir det fler konstigheter. En sådan är, som jag påpekade i mitt förra inlägg, att KR leder till problem med Goodmans dilemma och andra liknande saker: Om två *motstridande* teorier är lika korroborerade (och inget hindrar att så skulle kunna vara fallet) så tycks KR medföra att det är rationellt att tro på båda två samtidigt. Eller skall man tolka KR som att man i det läget inte skall tro på någon av dem? Men i så fall borde KR innehålla någon klausul om detta.

Andersson försöker komma runt Goodmans dilemma genom att hävda den ena hypotesen, ”alla smaragder är gröda”, inte är lika strängt testad som den andra, ”alla smaragder är gröna”. Skälet skulle vara att vi inte testat den minst sannolika konsekvensen av den första eftersom vi ännu inte testat om smaragder blir röda efter någon framtida tidpunkt t . Men detta resonemang håller inte eftersom sannolikhetsbedömningen då är baserad på att alla smaragder är gröna. All evidens bekräftar att smaragder är gröda, och om vi i stället utgår från den hypotesen så är

sannolikheten liten att de kommer att upphöra att vara det i framtiden efter t.

Nå, det må vara hur det vill med Goodmans förargliga predikat. Men eftersom det rent logiskt sett inte är uteslutet att två motsägande hypoteser vid något tillfälle är lika korroborerade så verkar KR säga att det är rationellt att tro på två motsägande hypoteser samtidigt. Alternativt får Andersson säga att KR inte är möjligt att tillämpa i sådana fall.

Ytterligare en svårighet är att KR inte tar hänsyn till hur stark korroborationen måste vara, den säger bara att vi skall tro på den hypotes som är mest korroborerad. Antag att hypotesen ifråga har en ytterst svag korroboration, men att alla alternativa hypoteser nästan inte testats alls. Ponera att polisen i början av en brottsutredning har fått tag på ett antal personer i närheten av brottsplatsen. Ett vittne har sett att den verkliga förövaren hade en mössa. Den första personen, A, har en röd luva. Hypotesen "A är den skyldige" har således blivit korroborerad. Men man har ännu inte hunnit titta på och förhöra person B, C, D och E. Motsvarande hypoteser om dem är således vare sig förkastade eller korroborerade. Alltså är "A är den skyldige" den hypotes som är mest korroborerad och som det är rationellt att tro på. Men jag har svårt att tro att någon polis-kommissarie skulle tycka att det är rationellt att ta denna hypotes som sann i detta tidiga skede av utredningen.

Sammanfattningsvis menar jag alltså att KR skapar en udda användning av begreppen, alternativt att den leder till motsägelser. Om man i stället säger att en korroborerad hypotes utgör en bra kandidat för sanningen; att den mest korroborerade hypotesen är den bästa hypotesen, ja, så slipper vi allt detta. Att säga att en viss hypotes för tillfället är den bästa hypotesen utesluter ingalunda att den är falsk. Vidare, även en dåligt korroborerad hypotes kan fortfarande vara den bästa utan att vi nödvändigtvis tror på den eller tar den för sann. Och i de fall då det finns motstridande hypoteser som är lika korroborerade så är det bara att acceptera att vi har två bra kandidater till sanningen. KR är i bästa fall missledande och onödig, i värsta fall är den motsägelsefull.

Gunnar Andersson menar dock att även mitt alternativa förslag kräver ett implicit acceptande av KR. Men utan att gå in på detaljer här (ty det skulle kräva en fördjupning i de uppsatser jag refererade till i Nordin 2010) så kan jag för egen del inte se något sådant dolt antagande. Mitt resonemang utgår från en helt falsifikationistisk syn: korroborerande evidens "gör" inget med den hypotes som korroboreras. Hypotesen blir varken starkare eller trovärdigare. Men, beroende på vad vi skall ha den till, så kan korroborationen i en viss kontext göra det rationellt att fortsätta att försöka falsifiera den, och i en annan kontext så kan det vara rationellt att i stället ta den för givet för att kritiskt granska någon annan

hypotes. Detta är, menar jag, en ren metodfråga som är relaterad till det syfte och den situation som vi just för tillfället är involverade i (vetenskaplig forskning, polisutredningar, teknologiska projekt, etc). Det enda den korroborerande evidensen gör är att visa att hypotesen fortfarande är en kandidat för sanning. Och om det är fråga om en hypotes om huruvida en viss teknik fungerar eller ej så har evidensen samtidigt falsifierat en ultraskeptisk hållning till den tekniken; den har exempelvis falsifierat en noll-hypotes då vi testat ett nytt läkemedel i ett randomiserat kontrollerat experiment.

Ett skeptiskt förhållningssätt är mycket väl förenligt med en rationell syn på världen och på det praktiska livet. Självklart innebär det att vi ibland väljer att intressera oss för de mest välkorroborerade hypoteserna. Men att gå från detta till att säga att vi bör ta dem för sanna riskerar att leda oss in på den okritiska och dogmatiska vägen. Historien ger oss tyvärr alltför många exempel på detta.

LITTERATUR

Gunnar Andersson. 2010. Rättfärdigande och kritisk prövning. *Filosofisk tidskrift* 31, nr 3.

Ingemar Nordin. 2010. Varför måste vi tro på något? *Filosofisk tidskrift* 31, nr 2.